Константин Васильевич Иванов пурнăçĕпе пултарулăхĕн паллă енĕсем

- Эпиграф:

Константин Иванов – чăваш халăхĕн мăнаçлăхĕпе мухтавĕ, çĕнĕ çырулăхĕпе илемлĕ сăмахлăхне никĕслекенĕ, чăваш поэзийĕн малтанхи алмазĕ. Вăлах – пирĕн фотожурналист, художник, декоратор, вăлах – ăста педагог, фольклорист, кĕнекеçĕ, вăлах – ытарайми ал ăсти.

Виталий Станьял, филологи наукисен кандидачĕ, ЧППУ доценчĕ

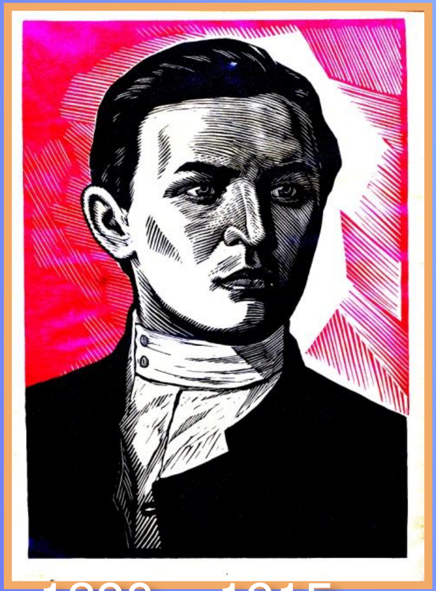

1890 – 1915

I тапхăр: вĕренӳ, литература çулĕ çине тухни

Общество пурнăçĕнчи пулăмсем

XIX ĕмĕр вĕçĕ — XX ĕмĕр пуçламăшĕ: Раççейре капитализм йĕрки, пусмăр вăйланса пынă, хуласемпе ялсенче революцилле юхăм-кĕрешӳ сарăлнă. 1904-1905 çç. Раççейре пĕрремĕш революци пуçланнă, пăлхавсем Чĕмпĕрте те пулса иртнĕ.
1906ç. революцилле кĕрешӳ малалла пынă, 1907ç. вĕçленнĕ.

Поэт пурăннă, ĕçленĕ вырăнсем

1890 çулхи майăн 15 (27)-мĕшĕнче Ĕпху кĕпĕрнин Пелепей уесĕнчи (Пушкăрт Республики, Пишпӳлек районĕ) Слакпуç ялĕнче К.В. Иванов çуралнă.
1898-1903 çç. – Слакпуçри Кекен, Пелепейри пуçламăш шкулсенче вĕреннĕ.
1903-1905çç. Чĕмпĕрте учительсем хатĕрлекен чăваш шкулĕн хатĕрленӳ класĕнче, 1905-1907çç. Чĕмпĕрти Чăваш шкулĕн 1-мĕш класĕнче вĕреннĕ. 1907ç. революцилле кĕрешĕве хутшăннă, революци юррисем юрланă. К.В.Иванова шкултан кăларса янă.

Литературăри ĕçĕ-хĕлĕ

Пĕрремĕш сăввисене, 1906ç. «Çуркунне» ятлă сочинени çырнă. Ӳкерчĕксен альбомĕ тунă, учительсемпе вĕренекенсен сăнĕсене ӳкернĕ. Гĕтен «Райнеке лис» поэмине куçарнă. Учӳк сăмахĕсене, вĕрӳ-суру чĕлхине, турăсен ячĕсене çырма пуçланă.

II тапхăр

литература олимпĕнче

Общество пурнăçĕнчи пулăмсем

1908 çулхи юпа уйăхĕнче Чĕмпĕрти чăваш шкулне уçнăранпа 40 çул, И.Я. Яковлев çуралнăранпа 60 çул тулнине палăртнă.

Поэт пурăннă, ĕçленĕ вырăнсем

1907çулхи авăн уйăхĕ – И.Я.Яковлев чĕннипе поэт Чĕмпĕрти чăваш шкулне таврăннă, куçару комиссийĕнче ĕçлеме тытăннă.

1909ç. – Чĕмпĕрти арçынсен 1-мĕш гимназинче экстерн йĕркипе экзамен тытнă, икĕ класлă шкул учителĕн ятне илнĕ.

Литературăри ĕçĕ-хĕлĕ

1907ç. М.Ю.Лермонтовăн нумай сăввине; А.В.Кольцовăн, Н.А.Некрасовăн, Н.П.Огарёвăн, М.М.Майковăн, К.Д.Бальмонтăн сăввисене куçарнă. 1908 çулта „Нарспи" поэмăна çырса пĕтерне, ăна „Чăваш халапĕсем" кĕнекере пичетленĕ. М.Ю.Лермонтовăн „Песня про царя Ивана Васильевича" поэмăна уйрăм кĕнекепе пичетлесе кăларнă. „Хальхи самана" сăвă çырса И. Я.Яковлев юбилейĕнче вуласа панă.

III тапхăр:

Общество пурнăçĕнчи пулăмсем

(1909-1915)

1914 çулта çурла уйăхĕнче пĕрремĕш тĕнче вăрçи пуçланнă.

Поэт пурăннă, ĕçленĕ вырăнсем

1909ç., 1910ç., авăн уйăхĕ – Слакпуçĕнче хресчен ĕçĕпе пурăннă. 1910ç., юпа уйăхĕ – И.Я.Яковлев чĕннипе Чĕмпĕрти чăваш шкулне таврăннă, канцелярире ĕçленĕ. 1911 çулта Чĕмпĕрти чăваш шкулĕнче рисовани, черчени, чистописани учителĕ пулса ĕçлеме пуçланă.

1914 çулта сывмарланса çитнĕ, чӳк уйăхĕнче тăван киле таврăннă. 1915ç., пуш уйăхĕн 13(26)-мĕшĕнче вилнĕ.

Литературăри ĕçĕ-хĕлĕ

1909ç. И.Я.Яковлевпа пĕрле хатĕрленĕ „Первая книга для чтения после букваря. На чувашском языке” кĕнеке пичетленĕ.” 1911ç. вырăс халăх юррисене куçарнă, халăх юррисене илемлетнĕ, И.Я.Яковлев ыйтнипе „Чăваш çыруне вĕренмелли кĕнеке» валли сас паллисем, сăмахсем, ӳкерчĕксем хатĕрленĕ. Библие чăвашла куçарнă, И.Я.Яковлевпа учительсем куçарнă псалтире редакциленĕ. 1913ç. тĕн училищинче черчени вĕрентнĕ. Ф.И. Глинка çырнă „Иван Сусанин” оперăна лартма декорацисем хатĕрленĕ.

„Нарспи” опера валли либретто хатĕрлеме пуçланă.

1914-1915çç. пĕчĕк япаласем куçарнă.

Сăвăçăн тĕрлĕ енлĕ таланчĕ

Поэ
т

Эпи
к ♦
Лир
ик

Куçар
уçă

Фол
ькл
орç
ă

Ал
ăсти

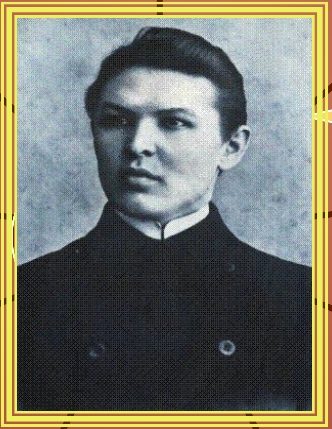

Ӳке
рӳçĕ

Пед
агог

Фот
огр
аф

Ред
акт
ор

Илл
юст
рат
ор

Фольклорçă

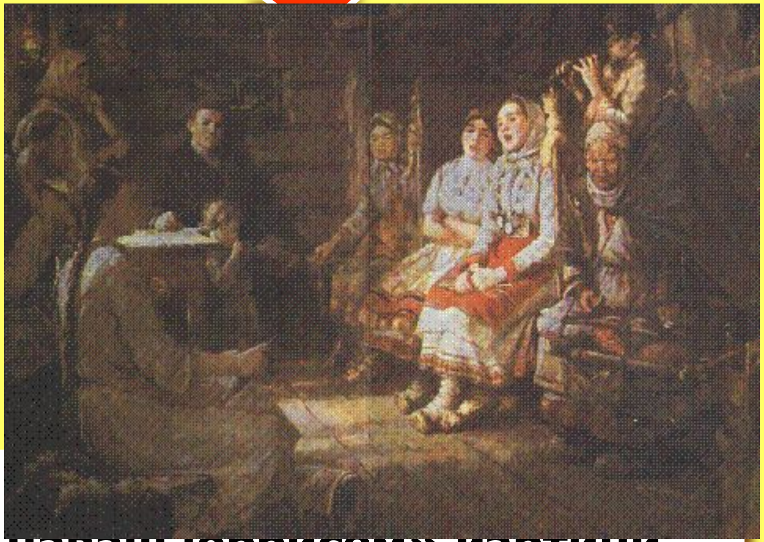

чаваш юррисем» картини

К.В.Иванов кĕслеçĕ патĕнче

Г.Исаев ĕçĕ

Иллюстратор, редактор

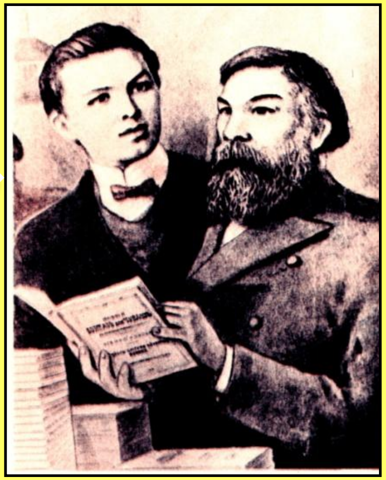

К.В.Иванов кăранташпа, кăмрăкпа тата çуллă сăрăпа тунă ÿкерчĕксем

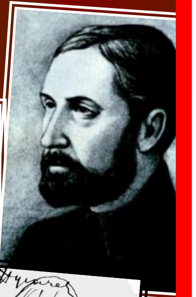

Ăста декоратор

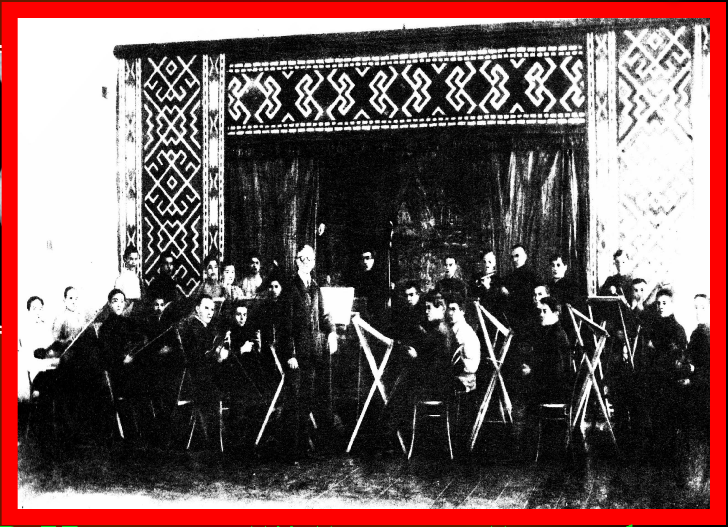

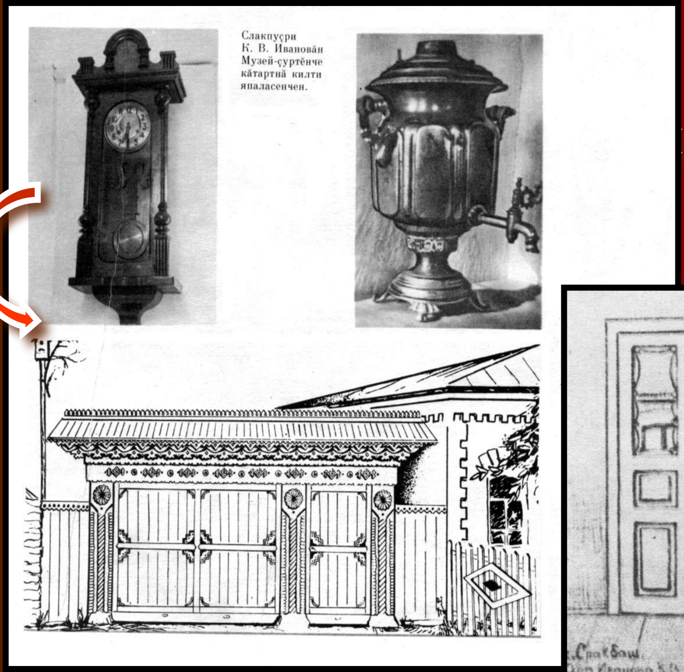

Слакпуçри К. В. Ивановăн Музей-çуртĕнче кăтартнă килти япаласенчен.

ти

К.В.Иванов хăй ăсталанă шкаф тата алăпа пичетлемелли машина

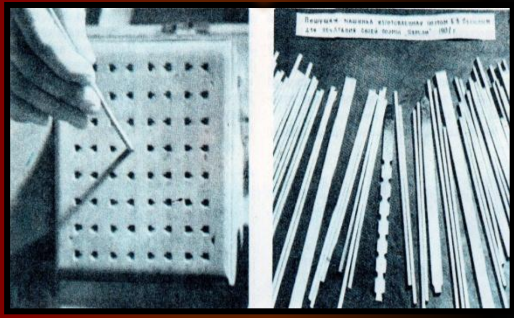

фотограф

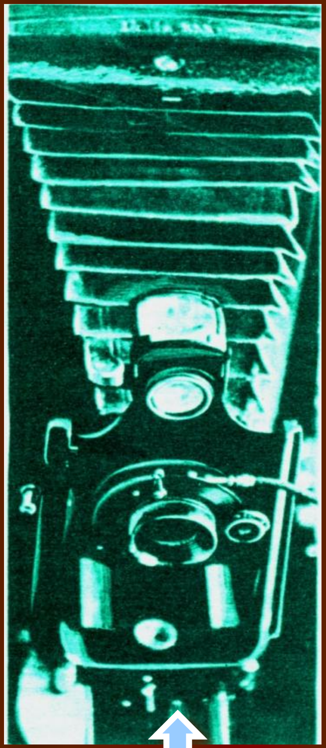

Поэт усӑ курнӑ фотоаппарат

Поэт хӑйӗн тӑван шӑллӗпе Квинтилианпа (1910-1911çç.)

К.В.Иванов (сылтӑмра) П.В.Пазухинпа, Ф.Т.Тимофеевпа, Н.В.Шупуççыннипе пӗрле (1912ç.)

К.В.Иванов, Ф.Н.Сергеев, Н.Ф.Беляев (1911-1912 çулсенчи фотоӳкерчӗк)

Чӗмпӗр чӑваш шкулӗн çурчӗсенчен пӗри

Чӗмпӗр чӑваш шкулӗнче вӗренекенсен симфони оркестрӗ (1913ç.)

Учитель ятне илме К.В.Иванов Чĕмпĕрти арçынсен гимназийĕнче тĕрĕслев ĕçĕсем, арифметикăпа çыру ĕçĕ çырнă

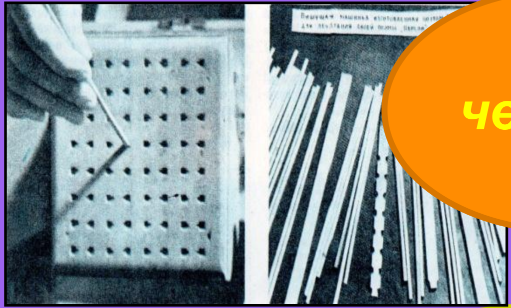

черчени

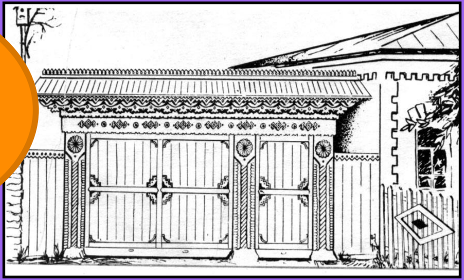

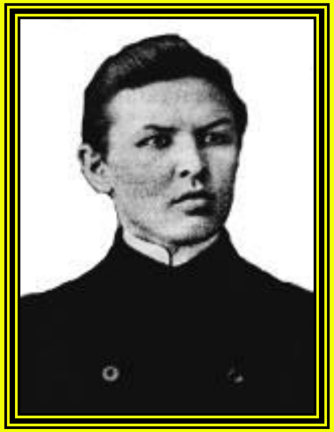

К.В.Иванов учитель

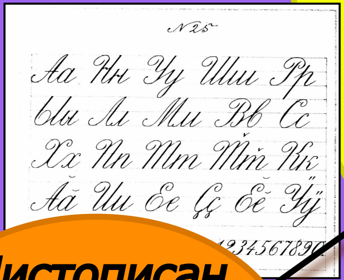

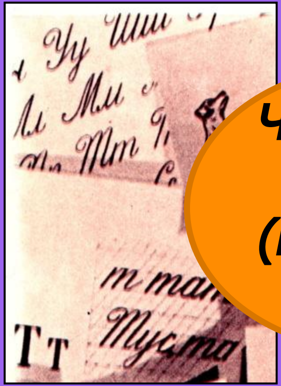

Чистописани (каллиграфи)

рисовани

КУÇАРУÇĂ

А.С.Пушкин
А.Кольцов
Н.Некрасов
М.Ю.Лермонтов
Н.Огарев
Л.Н.Толстой

ПѢСНЯ
про царя Ивана Васильевича, молодого опричника
и
удалого купца Калашникова
и другія стихотворенія М. Ю. Лермонтова.
На чувашскомъ языкѣ.
СИМБИРСКЪ.

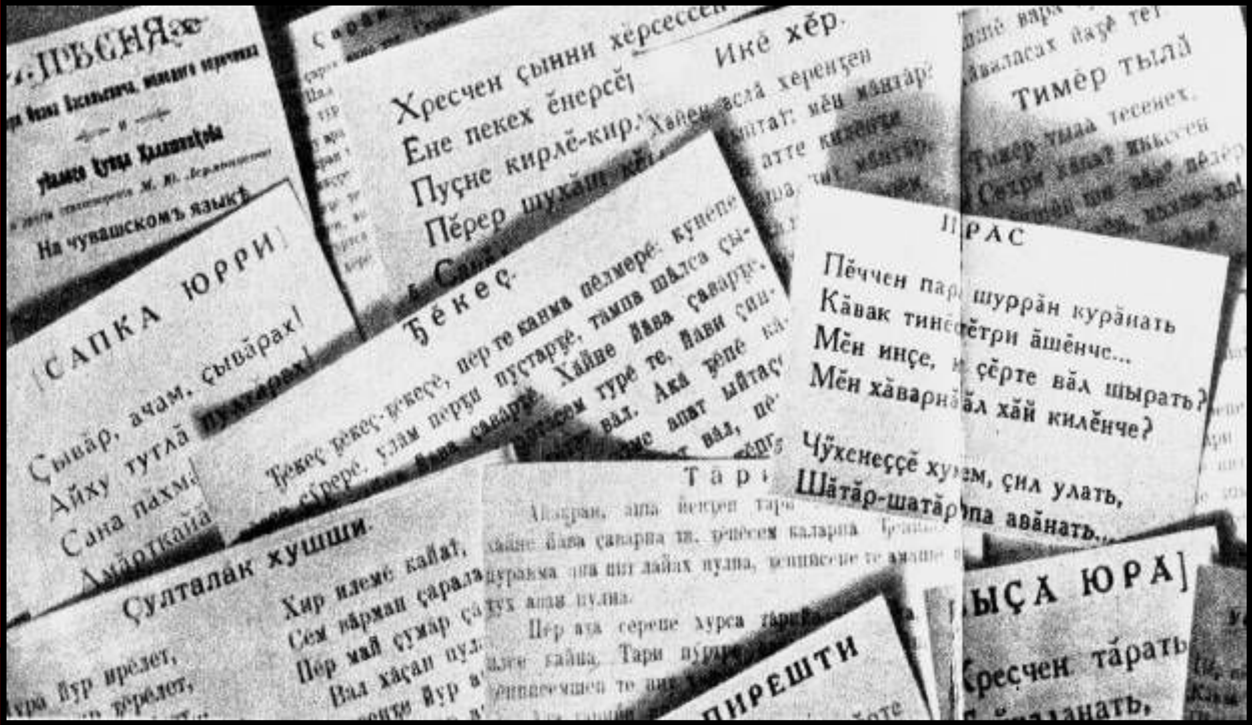
Хресчен сынни хěрсессе
Ене пекех ěнерсе
Пусне кирлě-кир
Пěрер шухăш
Тимěр тылă
Сапка юрри
Сывăр, ачам, сывăрах!
Султалăк хушши
Пěччен пар шуррăн курăнать
Кăвак тинěс тěтри ăшěнче...
Мěн инçе, çěрте вăл шырать?
Мěн хăварнă вăл хăй киленче?
Чăхенессě хуçем, çил улать,
Шăтăр-шатăр па авăнать.

«Нарспи» - пирĕн эпикăллă поэма

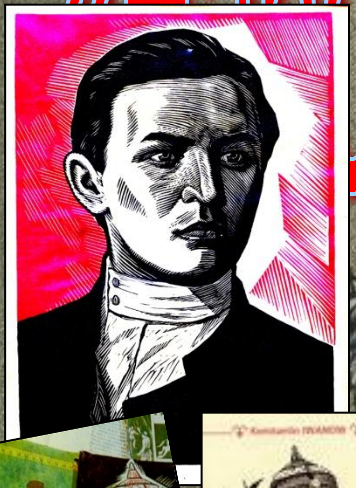

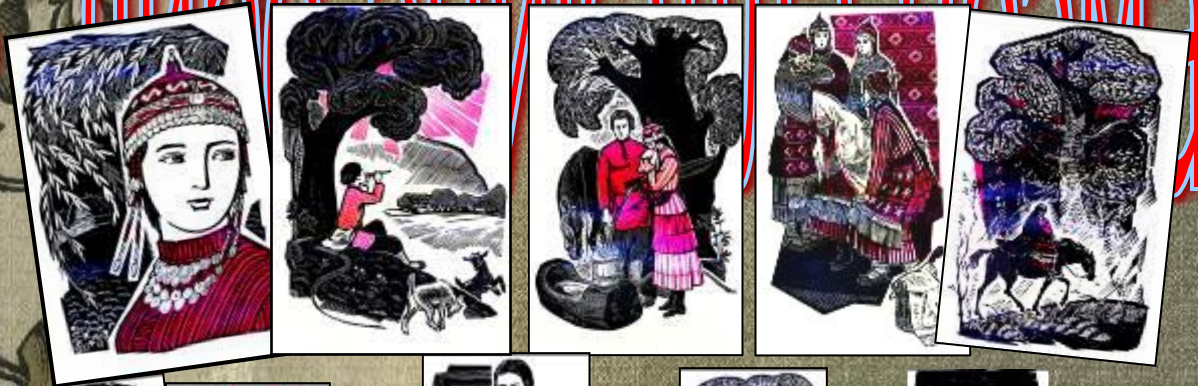

«Нарспи» поэма 1908 çулта чăвашла, 1937 çулта вырăсла, 1941 çулта пушкăртла, тутарла, 1953 çулта туçи-марилле, украинла, 1958 çулта мордва-ирçелле, 1961 çулта пăлхарла, 1962 çулта удмуртла, азербайджанла, 1977 çулта венгрла, 1986 çулта итальянла… пичетленсе тухнă.

«Нарспи» поэма

«Нарспи» - халăхăн чи паха шухăш-туйăмне палăртакан поэма

«Нарспи» - этем ирĕкне пусмăрланине хирĕç кĕрешме чĕнекен, ирĕке тухса савăнăçне тупасси çинчен ĕмĕтленекенсем çинчен калакан произведени

«Нарспи» - этем тивĕçлĕхĕпе пурăнма вĕрентекен хайлав. Вăл çамрăклăх вăйĕпе, пурнăç туртăмĕпе çиçсе тăрать

Ирĕклĕх теми

Тĕп шухăшĕ – хĕрарăм ирĕкĕшĕн, ирĕклĕ юратушăн, çынсем хушшинчи пĕртанлăхшăн кĕрешекен çамрăксен телейсĕр шăпи

«Нарспи» сăвви

Литературăри ĕçĕ-хĕлĕ

Пуш уйăхĕн вĕçĕнче
Хĕвел пăхрĕ ăшăтса
Силпи чăваш ялĕнче
Юр ирĕлчĕ васкаса.

Тусем, сăртсем хуп-хура
Юрĕ кайса пĕтнĕрен,
Тухать курăк çăп-çăра
Хĕвел хытă хĕртнĕрен.

Сивĕ, хаяр хĕл иртет,
Каять йĕрсе, хурланса,
Сивĕ куççульпе йĕрет
Иртнĕ куншăн хуйхăрса.

Путăксемпе, варсемпе
Çĕмĕрĕлсе шыв кĕрлет.
Анчах мĕнле йĕрсен те
Хĕвел хĕртнĕçем хĕртет.

Хĕл куççулĕ шавласа
Юхса кайрĕ çырмара.
Ачи – пăчи выляса
Чупса çӳрет урамра.

____

20 йĕрке

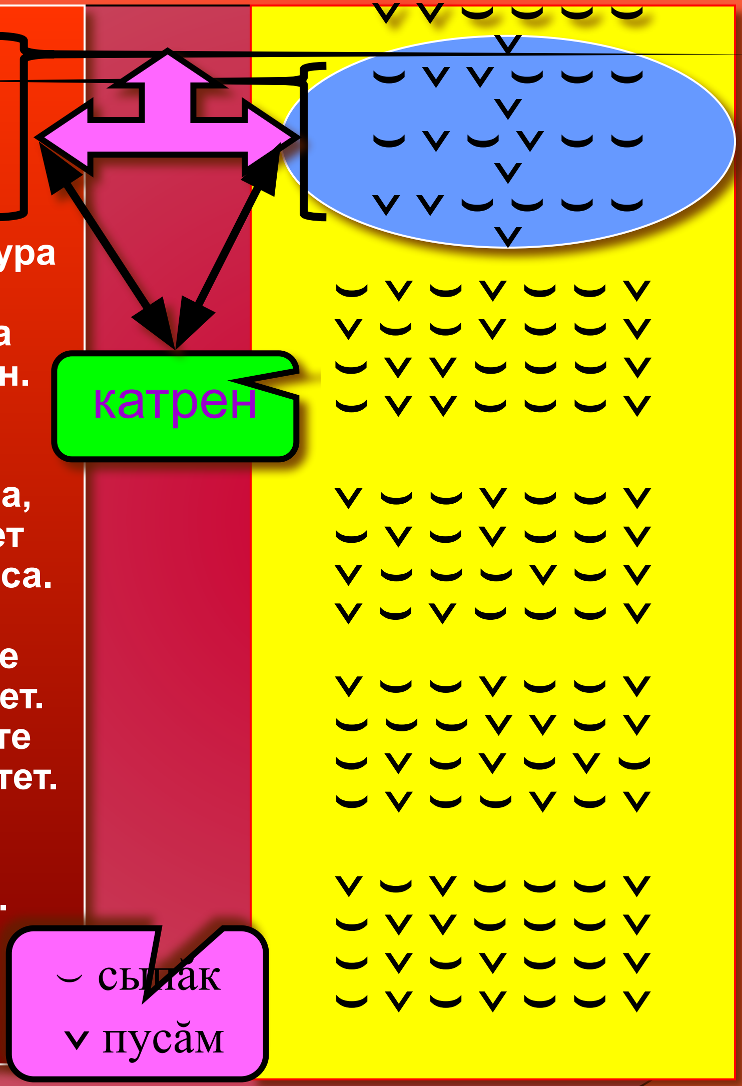

7 сыпăк, 3 пусăм

- «Икĕ хĕр» сăвăллă юмах, «Тимĕр тылă», «Тăлăх арăм» сăвăллă халапсем
- «Ватă вăрман шухăшĕ», «Кĕркунне», «Килсе çитрĕ кĕркунне», «Хальхи самана» сăвăсем

♦ «Нарспи» - лиро-эпикăллă поэма.

- «Шуйттан чури» сăвăллă трагеди.

СИНКВЭЙН (5 йĕркеллĕ рифмăсăр сăвă)

1 япала ячĕ
2 паллă ячĕ
3 глагол
Предложени
Синоним (метафора)

Хĕвел
Хытă, хаяр
Каять, хĕртет, йĕртет
Хытă, хаяр хĕвел хĕрхенмесĕр хĕртет.
Пурнăç

Ял
Аслă, ватă
Ларать, çавăрнă, пур
Аслă, ватă яла вăрман ăшне лартнă
Пурнăç

Этем
Вăйлă, çутă
Пăхăнать, ĕçет, çиет
Вăйлă, çутă çын та хăй тĕнчине пăхăнать
Пурнăç

Тема	Тĕп шухăш	Проблема
Ĕлĕкхи пурнăç	Силпи таврашĕн, халăхĕн пурнăçне кăтартни	Укçапала эрехех çынна ăсран кăларать

Усӑ курнӑ литература

- **1. Чӑваш сӑмахлӑхӗ: 8- мӗш класӑн вӗренӳпе вулав кӗнеки/** В.П. Никитин (Станьял) пухса-ҫырса хатӗрленӗ. – Шупашкар: Чӑваш кӗнеке издательстви, 2003. – 318с.
- **2. Одюков.И.И.** К.В.Иванов пултарулӑхне вӗренмелли дидактика материалӗсем/ методика пособийӗ. – Шупашкар: Издательство чувашского РИПКРНО, 1993. – 32с.
- **3. Метин П.Н.,Мефодьев А.И.** Литературӑпа халӑх сӑмахлӑхӗн ӑнлавӗсем. Шкул словарӗ. – Шупашкар: Чӑваш Республикин вӗрентӳ институчӗн издательстви, 1997. – 80с.
- 4. **Мещерякова. М.И.** Литература в таблицах и схемах. Теория. История. Словарь/ М.И.Мещерякова. – Изд. 5-е. – М.: Айрис-пресс, 2005. – 224с. – (Домашний репетитор).
- **Иванова Н.Г.** К.В.Иванов пурнӑҫӗпе пултарулӑхӗ/класс тулашӗнче ирттермелли ӗҫсем. – Шупашкар: Чӑваш Республикин вӗрентӳ институчӗн издательстви, 1990. – 56с.